

ZÁRSZÓ HELYETT

A tisztelt olvasó nem szokványos tanulmánykötetet tart a kezében. A kötetben szereplő írások szerzője/társszerzője, Tömösváry Zsigmond nyugállományú dandártábornok felkészült szakember, Oroszország jó ismerője, aki nemcsak tanult, de dolgozott is Moszkvában. Második külszolgálatunk részben egybeesett, sőt két év után, immár a harmadik kiküldetésemre visszatérve ismét találkoztunk.

A Szovjetunió felbomlása bonyolult helyzetet teremtett a jogutód Oroszországi Föderációban, és természetesen a posztszovjet térség többi tagköztársaságában is. A gazdaság mélyponton volt, a hatalmi struktúra és intézmények szétestek, az újak létrehozásához pedig idő kellett. Gyakorlatilag két működő struktúra maradt, a nemzetbiztonsági szervezetek, illetve a pravoszláv egyház.

Ami a gazdaságot illeti, a tervutasításos rendszer lebontása már a nyolcvanas évek második felében megindult, a reformok beindítására azonban csak 1992-ben került sor. Az első lépés a belső és külső piacok liberalizálása, az adóreform, a költségvetés stabilizálása volt. A második lépés a privatizáció és a földreform, ezt a gazdasági szerkezet átalakítása, a piacgazdaság előtt álló korlátok lebontása követte. Mint minden reform esetében, természetesen itt is jelentkeztek negatív hatások, az ipar és a mezőgazdaság termelése még néhány évig csökkent. Az infláció ugyan mérséklődött, de magas maradt, a lakosság életszínvonala csökkent. Az érzékelhető, folyamatos javulás az évtized második felében indult meg, a gazdaság teljesítménye 2008-ig, a válságig évről évre nőtt. Az erős gazdasági alapok megteremtése azért is volt fontos, mert a Szovjetunió felbomlásával ugyan megszűnt a kétpólusú világ, de Moszkva soha nem mondott le arról, hogy a világpolitika meghatározó szereplője legyen.

Nagyon rövid idő alatt, 1981 és 2010 között – erre volt a legnagyobb rálátásom, mert ebből a közel harminc év külügyi szolgálatból kisebb-nagyobb szünetekkel majdnem húsz évet Moszkvában töltöttem – minden téren hihetetlen mértékű fejlődés történt. Jellemzésére álljon itt néhány megállapítás: 1981–1987-ben az élelmiszerboltokban üres polcok és állandó áruhiány volt, ami a Szovjetunió megszűnése után még visszatért egy rövid időre, benzinhiánnyal kiegészülve. 2010 végére azonban megteltek a polcok hazai és külföldi élelmiszerekkel, a legmodernebb műszaki cikkekkel, minden elérhetővé vált, ami Nyugat-Európában. Moszkva minden

tekintetben modern világváros lett. Ez azonban csak a látványosabb része volt a változásoknak, a demokratikus intézményrendszer kialakítása és működtetése sok nehézséggel párosult.

A kötet több mint egy tucat színvonalas tanulmánya közül egyet szeretnék külön is kiemelni, az állam és a pravoszláv egyház kapcsolatával foglalkozó írást. A tanulmány röviden felvázolja az egyház gyakorlatilag teljes történetét, kiemelve minden jelentős állomást és fordulópontot. Bemutatja az egyes időszakokban a hatalom és az egyház viszonyát, amelyet a „tűr”, az „üldöz” vagy éppen az „együttműködik” kifejezés jellemez. Az írás rávilágít arra, hogy az állam felismeri-e, és mennyiben fordítja a maga javára az orosz nép mély vallásosságában, illetve a pravoszláv egyház támogatásában rejlő hatalmas erőt. Egy kis adalék, illetve megerősítés ez a moszkvai nagykövetség és a moszkvai patriarkátus között kialakult jó kapcsolathoz, a pápa és II. Alekszij találkozójának megszervezése kapcsán, amelyet a fenti tanulmány említ.

Tisztelt olvasó, javaslom, hogy a kötetet figyelmesen tanulmányozza, olvassa végig, mert rengeteg tény, adatot, dokumentumot tartalmaz, amely hasznos lehet mindenki számára, azoknak is, akik régebb óta foglalkoznak Oroszországgal, s azoknak is, akik meg akarják ismerni Oroszországot. Biztos vagyok benne, hogy a könyv elolvasásával közelebb kerülnek az orosz gondolkodás és az oroszországi folyamatok megértéséhez.

Vajda József
nyugalmazott tanácsos